

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— „
četrt leta 2:50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

V imenu vsega učiteljstva prosimo najodločnejše vlado in vse poslance, da bi se slednjič zavzeli za opravičene stvari učiteljstva in ureditev učiteljskih plač obravnavali z vso resnostjo in resnično pošteno voljo v najkrajšem času in z zadovoljivim uspehom.

Učiteljstvo se je posluževalo v popolni meri vseh zakonitih sredstev, da bi se njegovo živlensko vprašanje rešilo, toda vseletni trud je bil dosedaj zaman. Ni se torej čuditi, če je potrpežljivost učiteljstva po dolgoletnem brezuspešnem čakanju izčrpana, zlasti ko so tisoči njegovih rodovin, popolnoma obubožani, prišli že ob tisto imetje, ki so ga pridobili za ohranitev življenja. Velik del je v dolgovi, ki so nastali zaradi strašne draginje. Učiteljstvo se nahaja v svoji bedi in skrbeh na robu obupanja.

Ali naj bi se morda učiteljstvo zaradi indiferentnosti in neumevanja odločujočih faktorjev v tem kritičnem trenutku gnalo k obupnemu činu, da bi v povečani meri obrnilo pozornost javnosti na te neverjetne razmere v slovenskih deželah? Uvaževalo se je, da vsenarodno imetje, šolstvo, mora propadati kot imetje, ki mu neprevidni gospodar ne daje dovolj vzdrževalnih sredstev. Gorje, ako bi učiteljstvo bilo primorano učiti o pravu in pravičnosti tako, kakor se njemu podajata! Zato prosimo najhitrejšo in izdatno pomoči, ki je ne morejo dalje zadrževati poklicani činitelji.

Drugače kličemo na odgovornost za vse zlo, ki je iz teh neznosnih razmer že nastalo ali pa še nastane, vse one, ki so dolžni pridobiti učiteljsku pravo, pravico in kruh!

Začetek italijanskega vseučilišča v Trstu.

Trst, 12. novembra 1912.

V zadnji številki smo javili in javljamo med »Tržaškimi vestmi« tudi danes, da prično v kratkem na trgovski šoli Revoltella v Trstu italijanska juridična predavanja. Pričeti se imajo še ta mesec, ako se že niso ta hip, ko imajo bralci naš list v rokah.

Med kuratorijem zavoda Revoltella in osrednjo vlado na Dunaju je že vse domnjeno, tako da ni nobenih ovir za pričetek omenjenih predavanj.

Tako stojimo pred dejstvom začetka italijanskega vseučilišča v Trstu. Italijani so dosegli, kar so hoteli imeti.

Z Dunaja poročajo, da se za sedaj prično predavanja v italijanskem jeziku iz treh predmetov. Potem se predavanja popolnijo in se odpre čez leto dni že morda italijanska pravna fakulteta v Trstu. Korak za korakom prihajamo do popolne italijanske univerze v Trstu.

Ko je bil Berchtold v Italiji na obisku pri italijanskem zunanjem ministru, so italijanski listi namignili, da je od tega sestanka pričakovati ugodnih rezultatov tudi glede italijanske univerze v Trstu. In res je v teh dneh izvršen sklep za pričetek italijanskih juridičnih predavanj v Trstu. Tam poleti že je res bilo prišlo na dan, da začno italijanski vseučiliški profesorji jeseni predavati na Revoltelli v Trstu, to-

da jeseni se ni vlada več zmenila za ta projekt, in italijanski visokošolci so bili že zopet začeli sklepati resolucije in izdajati pozive, da se mora ustanoviti italijanska pravna fakulteta v Trstu. — Sedaj se odpirajo predavanja, troje predavanj se prične takoj, drugo že pride. Izvoljeno ljudstvo prihaja do svojega kulturnega ognjišča...

Avstrija potrebuje pomoči Italije na Balkanu, zato avstrijska vlada izpolni rada svojim italijanskim podanikom ono, zaradi česar je bilo obilo viharja tudi v Italiji. — Ves ta tok avstrijske vlade je naperjen proti Jugoslovanom, ki naj bodo pozorni, da ne pridejo še druga presenečenja. — Od nas dol do Carigrada je vse slovensko. Mogočno se je dvignilo te dni Jugoslovanstvo, ali avstrijska vlada, namesto da bi to upoštevala v polni meri in računala z golimi fakti, kaže Balkancem puške in kanone, »svojim« Jugoslovanom v klubovanje in poniževanje pa postavlja v Trst italijansko juridično pravno fakulteto!...

Jugoslovanski poslanci, kaj pa delate vi? — Klerikalci uganjajo brezmiselno obstrukcijo. Razbiti hočejo parlament, da s tem napravijo vladi največjo uslugo, sami pa prejmo za to ljudstvu škodljivo delo od hvaležne vlade primerno plačilo! To je delo — zastopnikov ljudstva! Italijani dobe vse, kar hočejo; mi pa po zaslugi svojih poslancev padamo nižje in nižje...

Že zopet oblagodarjeni!

Ljubljana, 11. nov. 1912.

Pred desetiimi meseci je naš deželni zbor dovolil deželnemu odboru kredita 80.000 K z namenom, da ga ta razdeli kot draginjske doklade neoženjenim učiteljem in učiteljicam, in z dostavkom, da to razdelitev izvrši deželni odbor — po lastni previdnosti! Nič ni pomagalo ugovarjanje slovenskih naprednih poslancev — »lastna previdnost« je obveljala z glasovi klerikalne večine. V tistem trenutku je bilo takoj vsakomur znano, kaj se skriva za to »previdnostjo« našega slavnega deželnega odbora!

Vršila so se obsežna poizvedovanja, kakor da gre za milijone in kakor da ni vse kranjsko učiteljstvo brez izjeme potrebno nujne in izdatne pomoči! Naša županstva, ki so vsaj na kmetih po večini v klerikalnih rokah, so morala deželnemu odboru poročati o individualnih in lokalnih razmerah učiteljstva. Kako se glase ta poročila, tega seveda ne vemo, a si lahko mislimo. Nič ni izdal ugovor poslanca tov. Gangla, da je tako policijsko poizvedovanje 1. za učiteljstvo poniževalno, 2. je to ustanavljanje te nove inštanice preziranje krajnih in okrajnih šolskih svetov, ki so šolske korporacije in ki bi morale — ako se že mora vršiti tako policijsko vohanje in poročanje — le šolske oblasti dognati, kar hoče deželni odbor vedeti.

Županstva so torej poročala, deželni odbor je pa na podlagi teh poročil zgradil novo svojo krivico! Ta poizvedovanja so trajala polnih 10 mesecev, ko bi bila lahko gotova v enem tednu. Vse to pa zategadelj, da bi bilo videti nazunaj, kako tankovestno ravna deželni odbor in koliko mu je do tega, da vsaj v tem kršnem vprašanju, ki naj potolaži s trohico izboljšanja vsem potrebnim bedo in pomankanje, odvrne od sebe že tolikokrat očitano pristranost, diktirano od slepe političke strasti!

Vse je bila samo grda igra z vitalnimi interesi izstradanega kranjskega učiteljstva!

Preteklo soboto je deželni odbor izvršil sklep deželnega zbora. In tudi v tem slučaju — kakor smo slutili že naprej — se je večina deželnega odbora držala svojega turškega načela, da je treba napredno učiteljstvo izstradati, kakor so turški krvoloki izgledovali macedonsko krščansko rajo!

Napredno učiteljstvo je po večini popolnoma izključeno od draginjske doklade, deloma pa dobi ubogih 10% temeljne plače. Vsi Slomškarji pa dobe po 25%, in le tisti, ki so najmanj potrebni in manj zanesljivi — seveda po sodbi deželnega odbora in njegovega informatorja Janka Nepomuka Jegliča — prejmo po 20%!

Deželni odbor dr. Triller je predlagal, naj se razdeli draginjska doklada enakomerno med vse učiteljstvo, a ta

LISTEK.

Jean Jacques Rousseau in njegov ustavni ideal.

O tem predmetu je predaval v tržaškem »Ljudskem domu« dr. Bogumil Vošnjak, docent na zagrebški univerzi. V naslednjem podajamo ekscerpt predavanja.

Rousseau je eden najvažnejših državoslovcev našega veka. Ne sodi med one, ki krčijo znanosti povsem nova pota, ki razodevajo čisto nove resnice. Anglež Locke in drugi učitelji prirodnega prava so imeli že pred njim podobna naziranja o državi in državljanski svobodi. Rousseau sodi bolj med one, ki znajo dati idejam sijajno zunanjo obliko, zaradi katere se bliskoma razširijo in preobrazujejo družabno stanje. O Rousseauju lahko trdimo, da je bil s svojimi plastično izraženimi reki grobokop onemoglega družabnega reda. Njegov velikanski uspeh leži v fascinujoči sili njegovega temperamenta, in je med vsemi, ki so pisali o državi, v pravem pomenu besede »boheme«. Njegovo življenje je burno in njegova izobrazba nepopolna.

Kako si predstavlja Rousseau postanek države? Ko so ljudje živeli še v prastanju, je vladala obča nesigurnost. Samohranba prisili ljudi, da so sklenili med seboj družabno pogodbo, po kateri podreja vsak svojo voljo in svojo svobodo obči volji, ki stremi za občim blagom in ne za sebičnimi smotri posameznikov. Toda zofizem je, ako pravi Rousseau, da se nikomur ne podreja oni, ki se vsem podreja. Na tak način podreja posameznik vso svojo državljansko voljo kratkoročno ukazu občnosti, ukazu države. To je oni absolutizem države, ki je ostro naperjen proti individualističnemu naziranju. Rousseau uči, da je obči interes najvažnejši, da se temu interesu mora klanjati interes posameznikov in je zato predhodnik onih, ki so se borili za pravično socialno zakonodajo.

Jean Jacques Rousseau je glasnik polne državljanske enakosti. V tem oziru je njegova »Socialna pogodba« naravnost pripravljala veliko francosko revolucijo. V gorečih besedah oznanja Rousseau svoj novi državljanski ideal in ni nikakor tako kratkoviden, da ne bi videl dejanske neenakosti, ki je med ljudmi. Rousseau zahteva pa le formalno enakost pred zakonom. Zakon naj daje vsakemu enako možnost do razvoja, enake pogoje v boju za

boljše življenje. Rousseau pravi: Razmere uničujejo enakost, ki jo naj pa zakonodaja varuje in ohranjuje. Vsveti si je tudi, da popolna enakost ni za vsak narod. Kakor Montesquieu, misli tudi on, da enaki zakoni ne morejo veljavni biti za vse narode. Iz političke enakosti izvaja Rousseau tudi gospodarsko enakost. V njegovi državi ne sme biti nikakega udruženja, bodisi gospodarskega, bodisi političkega značaja. Država je edina organizacija, v njej ne sme biti nikakih podorganizacij, nikakih združenj, strokovnih društev. Državi stojijo nasproti nešteti brezmočni atomi, pred katerimi se državni oblasti ni treba bati. Rousseauov vpliv je, da je zakonodaja francoske revolucije prepovedala koalicijsko svobodo delavcev in delodajalcev. Razumljivo je, zakaj je Rousseau imel tako malo smisla za gospodarske organizacije, za gospodarske funkcije države. Srednjeveška fevdalna razbitost, ki je šla roko v roki z visoko razvitim združništvom, je naravnost nasprotovela tisti državni enoti, ki si je priborila zmago ob času, ko je postajala suverenost eden najvažnejših znakov moderne države. Rousseau ima pred očmi strogo političke funkcije države, katere suverenski oblasti se klanjajo edino političko in ne gospodarsko enaki državljani.

Švicarska Ženeva, ki je Rousseaua rodno mesto, je ostala ves čas v marsičem njegov politički in ustavni ideal. To je mala republika. Država, ki hoče uveljaviti načela direktne demokracije, ne sme biti velika. Predpogoj demokracije je po Rousseaujevem mnenju, da ni med državljani velike razlike v imovinskem oziru. Strinja se z Aristotelom, da je smatrati za najsrečnejšo ono državo, v kateri ni niti preubogih niti prebogatih ljudi.

»Človek je rojen svoboden in vendar je povsod v okovih.« to so uvodne besede, s katerimi začneja Rousseau svojo »Socialno pogodbo«. To stanje je treba odpraviti. Narod in ne vladar mora imeti najvišjo oblast. Vsi vladajo, vsi so zakonodajalci. Vsi morajo sklepati in skleniti o tem, kar naj veže vse. Zakon je volja vseh. Kaj pa je z onimi, ki so bili pri posvetovanju proti zakonski osnovi? Ti so se skratka motili, tako meni ženevski filozof. Absolutno veljavna je obča volja, izražena v zakonu. Zarotnik in izdajica domovine je oni, ki se noče podrediti obči volji. Prelomil je socialno pogodbo, za njega ni več zakona. Rousseau se ni posrečilo, da bi spravil v sklad občo voljo skupnosti s posameznikovo individualno voljo.

Vsak državljani mora sam biti zako-

edino pravični predlog je ostal v manjšini. Proti njemu je glasoval tudi deželni odbor grof Barbo! Sedaj je torej tudi ta gospod stopil na nam sovražno stran!

Med njim in klerikalci je bil sklenjen domenek, da glasuje Barbo s klerikalci in proti naprednemu slovenskemu učiteljstvu, zato pa dovolijo klerikalci skoro vsemu samostojnemu učiteljstvu na Kočevskem in na ljubljanskih nemških šolah draginjsko doklado v najvišji izmeri 25%! To dejstvo je samo posledica nemško-klerikalne zveze, ki se kaže tudi v mestnem šolskem svetu, kjer svobodomiselnim nemški nadzornik prof. Svoboda pomaga klerikalnemu patru Simonu vihteti palico, da ubijajo interese naprednega učiteljstva in slovenskega šolstva! Naj živi ta vez!

Sedaj so navalili na nas klerikalni in liberalni Nemci. Ubiti nas hočejo z zadnjim sredstvom — z gladom! Kulturna zgodovina bo pomnila njihovo nekulturno dejanje. Pomnila pa bo tudi, da smo poginili — ako res moramo poginili kot značaji in poštenjaki!

Pozor! — Pevski zbor učiteljske Zaveze.

Opozarjamo na oklic, priobčen na uvodnem mestu zadnje številke! Naj nihče prizadetih ne pozabi, do 15. t. m. zanesljivo sporočiti zavezinemu tajniku svojega mnenja! — Vsi tisti, ki so povabljeni, naj se gotovo udeležijo seje pripravljene odbora, ki se vrši dne 19. t. m. ob 2. popoldne v Učiteljski tiskarni v Ljubljani! — Vsi na požrtvovalno delo za čast slovenske pesmi in za povzdigo ugleda slovenskega učiteljstva!

Nova pomoč našim kmetovalcem.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske nas je naprosil naj objavimo to-le:

Splošno se čujejo pritožbe, da kmetovalec nima od truda in dela na svoji kmetiji nobenih koristi in kaj pičle, največkrat pa nobenih dohodkov.

Marsikdo prevzame od staršev zadolženo posestvo in jim mora dajati visok užitek. Stroškov ima torej dovolj, dohodkov pa nobenih. Ni čudno, če izgubi pogum. Vsakdo bi rad zvečal pridelke in doneske svoje posesti sploh, ali kako? Istotako bi rad zvedel, kako stoji njegovo posestvo, mu li donosa dohodkov ali izgubo. Kje naj dobi odgovor? Sam ne more najti odgovora, in kar tako tjavendan gospodariti se pravi drveti v pogubo. Točnih odgovorov in nasvetov moramo najti le, če svoje posestvo z vsemi njegovimi deli natančno poznamo. To je pa zopet mogoče edinole z vestnim opazovanjem in natančnim zapisovanjem vseh izdatkov in prejemkov.

Pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani se je osnoval urad za kmetijsko knjigovodstvo, ki ima namen, pomagati udeležencem na ta način, da jim izkuša napraviti knjigovodstvo prav lahko in brez truda. Ni se bati, da bi ne mogli izvrševati navodil tega urada. Vse je kaj enostavno urejeno in je malo pisanja, ker se vsi računi izvršijo v osrednjem uradu. Vsako leto se napravi popis vašega posestva z našo pomočjo in vsak teden se pošljete en zapisek tega, kar ste prejeli, oziroma izdali. To je vse in kaj lahko. V uradu se vodijo posebne knjige in ob koncu leta vam natančno pove, katere panoge vaše kmetije se izplačujejo in katere ne. Pove se vam še marsikaj in se vam da nasvet, kaj bi kazalo ukreniti, kaj začeti in kaj opu-

nodajalec. Ker ni mogoče, da bi kdo drugi zastopal občana, ne sme biti zakonodajne reprezentacije, ne sme biti poslanec. Vsak bodi sam svoj poslanec. To je neposredna demokracija po antičnem vzorcu, izvedljiva seve samo v mali državi, kjer ni velikih razlik v nobenem oziru.

Rousseau je odlični pristaš republike. Kralji stremijo za tem, da postanejo absolutni, in njih osebnost korist je, da je narod slab. Njegova kritika monarhije odgovarja predvsem razmeram francoskega starega reda pred izbruhom revolucije. Moderna parlamentarna monarhija je njemu nepojmljiva. Rousseau gre na vsak način hvale, da je zavladovala državljanska enakopravnost. Posledica zmage tega načela je bila, da so smatrali tudi narode za enakopravne. Ni privilegirancev med narodi. Kulturne in politične vrednote, ki so jih ustvarili zgodovinski narodi, ne smejo biti pretveza, da bi se oviral razvoj mladega nezgodovinskega naroda. Vsak narod toliko velja, kolikor more sam ustvariti v sedanjosti. Zmaga Balkancev in ugled, ki so si ga namah pridobili, je v tem oziru značilen zgled. Rousseau državni nauk je naperjen proti historicizmu in tradicionalizmu. V jugoslovanskih državah je našel Rousseau ideal ljudske suverenosti in popolne de-

stiti. Kaka izprememba se pa more izvršiti le tedaj, če se sami za to odločite. Proti nam nimate drugih obveznosti, kakor edino to, da nam o pravem času, natančno in popolnoma resnično poročate vse dogodke, ki se pri vas dogajajo in se kmetije tičejo.

Nekateri se bodo seveda na tihem vprašali: »O, ali ni to kaka past, da nam nalože še večjih davkov.« Brez skrbi! Prvič so dohodki iz kmetij jako pičli in drugič je uradovne naše popolnoma tajno. Le samo voditelj osrednjega knjigovodstvenega urada mora vedeti vse ravno tako dobro, kakor vi, mora pa v vsem ohraniti najstrožjo molčečnost. Kakor ste do sedaj vse zaupali c. kr. kmetijski družbi kranjski, tako morate zaupati v dobrohotnost tega novega urada. Zato vas še enkrat pozivamo, da se poslužite ugodne prilike, ker, kakor že omenjeno, je naloga tega urada edinole delati v korist kmetijstva.

Pojasnjeno bodi, da udeleženci ne bodo imeli prav nobenih stroškov, ker jim c. kr. kmetijska družba povrne vse poštne stroške, ki nastanejo z dopisovanjem. Poleg tega se bodo dovolile udeležencem, ki bodo po naših nasvetih napravili kake izpremembe, tudi — primerne podpore.

Porabite torej ugodno priliko in prijavite se takoj z dopisnico, da ste voljni ravnati se po naših nasvetih in nam posiljati vsak teden eno poročilo o prejemkih in izdatkih, bodisi da obstoje ti v denarju, blagu ali v čem drugem. Vsi nasveti se bodo dajali popolnoma brezplačno in bo vse uradovanje popolnoma tajno.

Ker začne osrednji urad za kmetijsko knjigovodstvo poslovati že s 1. januarjem 1913, je nujno potrebno, da se takoj priglasite, sicer bi moglo biti nepoznano, ker bo voditelj tega urada vsakega udeleženca v najkrajšem času obiskal, da ga o vsem potrebnem pouči.

Nadejamo se obile udeležbe, ker gre le za korist kmetijstva! Ta oklic velja le za kranjske kmetovalce.

Z vestnim zapisovanjem se naučimo pametno in varčno gospodariti. varčnost pa je vir blaginje.

Ustrezajoč s tem prošnji glavnega odbora imenovane družbe, prosimo svoje tovariše, naj v interesu dobre stvari pouče naše ljudstvo o vsebini objavljenega dopisa.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Zveza slov. učit. in učiteljic na Štajerskem. V poročilu o zadnji odborovi seji (Učit. Tov. št. 45) manjka sledeči del izjave Lehrerbundu: »Končno izjavlja Zveza, da hoče, kakor do sedaj, tudi v naprej se boriti v pravi kolegialnosti s Verbandom in Lehrerbundu za skupne interese učiteljstva, posebno za izboljšanje našega gmotnega položaja.«

Učiteljsko društvo za celjski okraj. Zborovanje dne 19. t. m. se ne vrši že ob 10. uri, ampak zaradi večstranske izražene želje, šele ob 11. uri. Prosim, pridite zanesljivo vsi! Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Trst.

Jesensko zborovanje »Učiteljskega društva za Trst in okolico« se vrši dne 21. novembra ob 10. uri dopoldne v novi Ciril-Metodovi šoli pri Sv. Jakobu v Trstu. Dnevni red: 1. Vprašanje slovenskih srednjih šol v Trstu. Ref. dr. J. Mrhar. 2. Potovanje po Skandinaviji. Ref. Marica

mokracije. do neke mere svojo realizacijo. Dogodki zadnjih dni na Balkanu pa pomenjajo dve sto let po Rousseauovem rojstvu zmago njegovih načel tam, kjer je doslej vladal absolutizem in fevdalnost Osmanije. Ni mogoče zanikati, da se v visokorazvitih zapadnih državah kaže ostra reakcija proti njegovemu ustavnemu idealu in revoluciji. V marsičem je ta gotovo upravičena, pa praktično življenje bo še dokaj časa ostalo naklonjeno političnemu idealu moža, ki je napisal »Socialno pogodbo«.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

Suppejeva opereta »Boccaccio« je že trikrat napolnila gledališče. Po mnogih rešnih in duhovitih predstavah je navsezadnje prav, da se ustreže tudi onim, ki žele v gledališču zabave, in se uprizoni ena ali druga opereta, tembolj če datira iz Suppejevega Millöckerjevega in Strausovega časa, ko še niso fabricirali operet po današnjem načinu dunajskih operetnih komponistov. Boccaccijevi zanimivi ljubezni dogodljaji so kot nalašč snov za opereto, njen efekt je preračunjen. Uprizoritvi »Boccaccija« na ljubljanskem odru

Gregoričeva. Ob tej priliki naj tudi vsi poverjeniki za pobiranje članarine izroče svoje izkaze tovarišici blagajničarki. — St. Frluga, predsednik. Ivan Dimnik, tajnik.

Književnost in umetnost.

Socialna Matica. V teku so obširna pripravljala dela glede poverjenjstva, in sicer v dveh etapah, najprej za Kranjsko, Štajersko, Koroško, potem za Primorsko. V kratkem bo izdan poziv na veliko število posameznikov za pristop. Vsakogar pa zaradi prevelikega števila ne moremo vabiti ter prosimo, naj blagovolijo interesi sami pristopiti tej velevažni knjižni organizaciji. Naslov »Socialna Matica«, Gorica.

Gg. pisateljstvo-znanstvenikom. Izmed del, ki prihajajo poleg poljudne literature (»Prosvetna knjižnica«) za slovensko znanost in prvi vrsti v upošte, so priročniki (Handbücher, manuali) iz raznih ved, tako iz fizikalnega zemljepisja, geologije, astronomije, političke ekonomije, zgodovine, umetnosti, družboslovja, državnoznanstva, politike itd. Rokopisov te vrste na Slovenskem še ni, vsaj ne znanstvenih. Rabimo pa take spise krvavo za svoje prihodnje vseučilišče, za srednješolski pouk, za samoučebno učiteljstvo, akademskega in srednješolskega dijaštva, svobodnih poklicev in sploh ukažljivih in inteligentnih mož vseh slojev. Zato morajo biti taki spisi pisani sicer znanstveno, pa vendar v poljudni obliki in poljudnem jeziku, kakor bi to sploh odgovarjalo splošnemu značaju in potrebam našega naroda. Oni gg. pisatelji, ki se zanimajo za take vrste spise, bodisi samostojno, bodisi kot uredniki s pritegnjenjem strokovnih sodelavcev, naj se blagovole oglašijo pismeno pod naslovom: Tajništvo »Socialne Matice«, Gorica. — »Prosvetna knjižnica« pa ostane zbornik za krajše monografije in druge spise po že določenem načrtu. Zaradi ustanovitve in s tem združenih del pri »Socialni Matici« je v izhajanju »Prosvetne knjižnice«, ki je iz starega založništva prešla v založbo »Soc. M.«, nastal presledek, kar se pa popravi, čim prične »Socialna Matica« z rednim poslovanjem, kar je odvisno od ugodnega uspeha pripravljanih del. Vendar je obstoj in razmeroma ugodni razvoj novoustanovljene institucije že danes zasiguran. — Gg. pisatelje, ki jim je pred kratkim bila razposlana okrožnica, prosimo skorajšnjega odgovora.

Sket-Podboj: Slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček. Ker nam je dozdaj manjkal pripravljen slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček, se je odločila tiskarna Družba sv. Mohorja, da ga ona izda. Letos je izšel »Slovenisches Sprach- und Übungsbuch« v novi izdaji in slovarček v tej knjigi, ki je v tej izdaji popolnoma predelan in razširjen, je bil za ponatisk še enkrat predelan, deloma popolnjen, nemško-slovenski del pa bistveno razširjen. Na novo pridejan je seznam osebnih in zemljepisnih imen, tako da ima slovarček dosti nad 12.000 slovenskih in nemških izrazov. Da pa vkljub precejšnjemu obsegu (416 strani) knjižica ne bo preveč debela, je tiskarna oskrbela primeren papir in tanko, a jako trpežno vez. Služila bo tudi slovenskim dijakom, zlasti ob meji. Tržna cena slovarčka znaša (v prt vezan) K 2.40. — Priporočamo!

Novi spisi za mladino. Izšel je II. in III. zvezek Rapetovih spisov za mladino. V tisku je III. zvezek Ganglovih »Zbranih spisov za mladino«, ki izide prihodnji teden.

ni bogve kaj hudega očitati, bila bi vendar lahko boljše. Zlasti zbor je časih distoniral in ušel iz takta. Spoznali smo novo subreto Fantovo (Boccaccio), ki je pela in igrala izvrstno, divili smo se zvonkemu glasu Richtarjeve (Fiametta), nasmejali pa od srca trojici Povhe-Bohuslav-Bukšek. O tenoristu Vondri (Leonetto) je zasedaj težko izreči sodbo. Ostali sodelujoči (gledališki list jih šteje 22) so vsak po svojih močeh pomagali že omenjenim k lepemu uspehu operete. Na zahtevo publike so morali nekaj točk ponoviti. Pri dirigentskem pulsu je sedel kapelnik Hrazdira in pohvalno vodil predstavo. »Boccaccio« bo še parkrat napolnil gledališče. — Drugi teden se poje lepa Verdijeva opera »Traviata«. —a.

Kronske predstave.

Pametna ideja gledališkega ravnateljstva je prirejanje kronskih predstav, pri katerih najdražji sedež stane le 1 K. Na ta način se omogoči za bagatelno ceno posejanje gledališča dijaštvu in predvsem manj imovitim slojem. Obetajo se tudi slične predstave za delavstvo. Jako hvalevredno! Ker je takozvana »inteligenta« že vsega prenasršena, dajte prepotrebne duševne hrane, tistim, ki bi jo radi, pa je zaradi slabih gmotnih razmer ne morejo

Načela Karla Havlička Borovskega, najslavnejšega češkega časnika. — Knjižnica mariborskega »Sokola«, 6. zvezek. Cena 80 vin., str. 47. — To je knjižica, ki je vredna zlatenega denarja. Tu so podana v lepem slovenskem prevodu jedrovita načela velikega Čeha Havlička, ki se tičejo jezika in narodnosti, pravne moči, omike in značajnosti, prepričanja in vere, revolucije, Slovanstva, vojaštva, Avstrije, enakopravnosti, slovanske vzajemnosti itd.: v tesnem obsegu bogata zakladnica vsega, kar tako živo zadeva vse naše zunanje in notranje življenje. — Ko pohvalno povdarjamo tako kulturno delo »Mariborskega Sokola«, tudi ta zvezek njegove knjižice najtopleje priporočamo. — G.

Srednješolski vestnik.

**** Iz srednješolske službe.** Profesor na državni gimnaziji v Pazinu Luka Brolih je pomaknjen v VIII. činovni razred.

**** Govorniške vaje** uvedejo v vseh razredih srednjih šol. Doslej so jih gojili samo v zadnjih dveh razredih.

Učiteljski konvikt.

Letnina a 2 K za I. 1912 so plačali tile p. i. tovariši in tovarišice: Josip Zajec, nadučitelj v Vel. Gabru; učiteljstvo povirskih šol pri Sežani (8 K); Leopold Reja, učitelj v Plaveh na Goriškem; Anton Baša, šol. voditelj v Kazljah pri Sežani; Anton Maslo, šol. voditelj v Pasjah v Istri; učiteljstvo slovenske šole pri Sv. Ivanu pri Trstu (20 K); Anka Gerželj in Josip Rakovšek iz Sv. Lucije ob Soči; učiteljstvo v Cerknem (8 K); Olga Miklavčič iz Idrskega pri Kobaridu; Hrabroslav Vodopivec, šol. voditelj v Gojačah na Goriškem; Albert Poljšak, šol. voditelj v Avberu.

Darovi za učiteljski konvikt. Ljubljanska mestna občina 250 K; zapuščina pokojnega profesorja Josipa Celestine 50 K. Bog plati!

Politiški pregled.

*** Prestolonaslednik in vojna.** Napram nekemu visokemu aristokratu je izjavil prestolonaslednik nadvojvoda Fran Ferdinand, da nikakor ne simpatizira z ekspanzivno politiko monarhije, temveč želi, da bi se sklenil čimprej mir, da more Avstro-Ogrska izpolniti svojo veliko gospodarsko nalogo.

*** Na delegaciji** je govoril tudi delegat Kramar, ki pravi, da je odsedaj naprej končano nadzorstvo nad balkanskimi državami. Te so sedaj samostojne in ne rabijo več protektorjev. Njemu se ne zdi srbska luka v Jadranskem morju nevarna, nevarnejši konkurent nam je Italija. Sicer pa s silo, meni dr. Kramar, ne opravimo nič, najboljša pot je pameten sporazum.

*** Nov zemljevid Balkana.** Po jugoslovanskih deželah kroži nov zemljevid, na katerem so že označene novo zasedene dežele: Turčija je izginila z evropskega površja; razdelili so si jo vso zavezniki, le kos južne Albanije se je pojavil kot avtonomna pokrajina in spominja na Turčijo.

*** Prestolnica nove Srbije** najbrže ne bo več Beograd, marveč Skoplje, kar je naravnost s strateškega in geografskega ozira. Beograd je čisto na meji proti Avstriji in izložen prvemu napadu. Ob aneksiji Bosne in Hercegovine na primer je bila

uživati! V sredo, 13. novem. je bila ob 6. zvečer kronska predstava opera »Večni mornar«. —a.

Glasbena Matica v Ljubljani

priredi pod vodstvom konc. vodje Mateja Hubada svoj prvi letošnji koncert dne 19. novembra 1912 v veliki »Unionovi« dvorani. Sodeluje koncertni pianist Anton Trost, virtuoz na harfi A. Holy, deklamator dr. P. Grošelj, orkester Slovenske filharmonije in Matični zbor. Na vzporedju je med drugim Lafovčev ženski zbor »Gozdna samota« z orkestrom in nov dr. Schwabov mešani zbor »Kanglica« tudi z orkestrom. Glasboljubivemu občinstvu v Ljubljani in na deželi obisk tega mnog. umetniškega užitka obetajočega koncerta toplo priporočamo! —a.

Zopet naš Adamič.

»Slavčev« Martinov večer je bil letos dobro obiskan. Društveni moški zbor je krepko zapel novo Pahorjevo »Naša zastava«, nato prednašal v zadnji številki »Novih Akordov« priobčeno Adamičevo »Vrtnica — srce« in Parmovo koračnico »Na dopust« s spremljevanjem orkestra. Slednji dve točki so na zahtevo poslušalcev morali ponoviti. —a.

prenešana srbska državna blagajna v Krajujevac in vse drugo, kar je sicer v prestolnici. Belgrad šteje 86.000 prebivalcev, Skopje 54.000, Prizren 62.000. Seveda Skopje treba šele pretvoriti v pravo mesto, zakaj doslej je bilo tam vse turško. O tem bo govora na skupščini, ki bo sklicana v Skopje; tam bodo carovali srbski carji.

* **Konferenca škofov** se je začela 5. nov. t. l. na Dunaju pod predsedstvom kardinala barona Skrbenskega. Obravnavali so aktualna vprašanja kakor tudi kongrua in druge, posebno šolske zadeve.

* **Proti vojni.** Socialni demokratje na Dunaju so imeli preteklo nedeljo velikansko manifestacijsko zborovanje proti vojni. Nastopili so razni govorniki, ki so žigosali diplomate; sprejeta je bila soglasno resolucija proti vojni.

* **Diplomatično delo.** Po sedanjem povsem izpremenjenem položaju na Balkanu se da z nekako gotovostjo zarisati sledeči diplomatični položaj: Balkanske države zahtevajo, da ostane balkanski polotok v njihovih rokah. Rusija podpira to stremeljenje, ker upa, da se ji bo posrečilo doseči aspiracije glede Bospora in Dardanel. Avstro-Ogrska silno nasprotuje zahtevi Srbije po kaki luki na Jadranskem morju. Dozdeva se ji namreč, da so Srbi z aneksijo Novega Pazarja že dospeli do morja, ako vozijo preko Črne gore, ne da bi se dotaknili Albanije. Zaradi tega je nastala med Avstrijo in Srbijo nekaka napetost, ki zbujajo pozornost vse Evrope. Srbija računa s tem, da se Avstrija ne bo upala vplesti v kak resen konflikt s kako balkansko državo. — Italija zahteva avtonomijo Albanije. Druge države se dosedaj še niso izjavile, kako stališče zavzemajo one.

Kranjske vesti.

—r— **Odlikovanje.** Nadučiteljci na mestni nemški dekliški šoli v Ljubljani, Franciški Illerschitschevi je naučni minister podelil naslov ravnateljice.

—r— **Izpraznjeno učno mesto za učiteljice** je razpisano v popolnitev na Vrhpolju pri Vipavi Stanovanje prosto v šolskem poslopju! Prošnje je vlagati do 29. novembra 1912 pri c. kr. okr. šol. svetu v Postojni.

—r— **Najprej fajmošter, potem cerkev, nazadnje pa učitelj.** Z Gorenjskega nam pišejo: V Mavčičah na Gorenjskem deluje kot župni upravitelj vpok. gimnazijski katehet dr. Marinko. Dočim je bilo pri starem župniku g. Klobovsu vse dobro, je bilo pa dr. Marinku že ob prihodu vse preslabo. Komaj se je tam ogrel, so mu morali kratkovidni Mavčanje popraviti farovž, nato očediti cerkve in zvonic in naročiti nove orgle za 6000 K. Samo za šolo nihče ne misli. Pred štirimi leti je občina že kupila svet za novo šolsko poslopje, ali večina obč. moč in krajni šolski svet mislijo z dr. Marinkovimi možgani, pa puste šolo enorazrednico s 130 otroki — v starem vlažnem, kleti podobnem poslopju, pa se brigajo le za fajmoštra in cerkev, za učitelja pa le toliko, kolikor ga pač potrebujejo. Pa v tem zanikrnem šolskem poslopju bi celo pes ponoči lajal. Ali to je le en zgled, kako klerikalci skrbje za kulturo po deželi!

—r— **Zaprta šola.** Zaradi razsajajoče škrlatinke med otroci je v Litiji šola zaprta. Zahtevala je že precej smrtnih žrtev, kakor v Litiji tako v okolici.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Na mesto zaradi bolezni na dopustu nahajajoče se učiteljice Otilije Jugove je imenovan za suplenta na ljudski šoli na Blokah učiteljski kandidat Stanislav Vrezec. Za suplentko v Zg. Šiški je imenovana gđc. Marija Habetova. Namestu učiteljice Antonije Germek, ki je zaradi bolezni na dopustu, je imenovana za suplentko na šoli v Krašnji Franciška Terpinčeva. — Za suplentko na ljudski šoli na Vačah je imenovana na mesto učiteljice Angele Zakotnikove, ki je dobila študijski dopust, bivša učiteljica v Škofji Loki Amalija Hrovatova.

—r— **Žena v kosovski tragediji.** Času primerne je predaval prof. dr. Ilešič v Ljubljani o tej temi. V začetku je opozoril na sedanje dogodke na Balkanu in jih primerjal s propadom pred 1500. leti. Danes čitamo o dogodkih — o tem, kaj se godi v človeških srcih si moremo samo misliti. O boju na Kosovem polju pripoveduje zgodovina samo dogodke, kaj se je godilo v srcih ljudi — pripoveduje narodna pesem. Domišljila preprostega pevca ali naroda je ustvarila poleg zgodovinskih oseb tudi druge, ki jih je potrebovala, da je pokazala veliki dogodek v celoti. Srbska narodna pesem pozna iz boja na Kosovem polju sledeče ženske tipe: kneginja Milica žena carja Lazarja, dve hčeri carja Lazarja, Mara in Vukoslava (zgodovinska je samo prva), prva ima za moža Vuka Brankovića, druga Miloša Obilića, dalje

pozna Kosovsko-devojko, nevesto junaka Toplice, majko devetih sinov Jugovičev in njenih devet snih, ter mlado Gojkovico, ki jo opeva pesem o zidanju Skadra. Kneginja Milica je (po narodni pesmi) na veliki Vidov dan, ko se je bila odločila bitka na Kosovem polju (1389) ostala doma in je čakala groznega poročila. Druga pesem pa pravi, da je šla na bojno polje, kjer je našla carja Lazarja mrtvega. Dve hčeri carja Lazarja sta (po narodni pesmi) provzročili boj med svojima možema Vukom Brankovičem in Milošem Obiličem, kar je postalo usodno za bitko, zakaj Vuk je Milošiču očital, da hoče srbsko vojsko izdati — potem pa jo je sam izdal, dočim je Obilič v šatoru umoril sultana (zgodovina ne ve nič o izdajstvu Brankovičevem, nasprotno ga slavi kot velikega junaka). Kosovska devojka je opevana v narodni pesmi kot ljubeče bitje, ki pride na bojišče iskat svojega dragega in ga najde — mrtvega. Nji nasproti kaže nar. pesem majko Jugovičev kot junaško ženo, v kateri prevladuje domovinska ljubezen nad materinsko. Devet sinov je padlo, in ne plaka. Vrne se domov in tolaži svojih devet snih, ki jočejo za svojimi možmi. Ko pa prinese drugo jutro vran krvavo roko sina Damjana — poči majki srce. V pesmi o zidanju grada pripoveduje narodna pesem sledeče: Kralj Vukašin je hotel zidati grad. Toda kar je podnevi sezidal, to je ponoči vila razdrila. Vila s planine je Vukašinu povedala, da bo Skader sezidan takrat, ako vzdajo zidarji v stolp ono žensko, ki bo prinesla prva zajtrk zidarjem. Vukašin je imel tri sine — ki so bili oženjeni Prva dva sta povedala svojima ženama, kaj zahteva vila, najmlajši Gojko pa ni povedal — tako je Gojkovica prva prinesla zajtrk in so jo vzdali v stolp. Gojkovica je prosila, naj ji puste okno za prsa, da bo na ta način lahko došla svojega enomesečnega sina, in okno za oči, da ga bo videla, ko ji ga bodo prinesli. Zidar se je je usmilil in jo je tako zazidal. Tako je nastalo mesto Skader. Kosovski boj je tragedija — vsi tipi so tragični. Narodna pesem je s tem pokazala razne tipe te tragedije. — Pravijo, da med Jugoslovani ni krvnega sorodstva — ob sedanjih dogodkih pa nam valovi kri. Naj bi to ne bilo samo za trenotek, obrnimo oči na Kosovo in spoznamo boj svojih bratov. Predavanje je bilo izredno dobro obiskano, bila je skoraj polna dvorana. Predavanje je priredilo Slov. žensko društvo. Pri vходу se je nabiralo za balkanske ranjence in se je mnogo nabralo. Predavanje je bilo krasno in je imelo velik vtisk.

Štajerske vesti.

—š— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.** Odbor sporoča svojim članom: Dne 31. oktobra 1912 je umrl član Josip Riedler, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Plačati je torej treba donesek za 106. smrtni slučaj. Mnogo članov pa še dolguje donesek za 101. do 105. smrtni slučaj. Društveni odbor nujno zahteva poravnavo zapadlih doneskov še tekom meseca decembra 1912.

—š— **Izvrševalni odbor nar. stranke in celjsko gimnazijsko vprašanje.** Izvrševalni odbor narodne stranke se je bavil na svoji zadnji seji med drugim tudi s celjskim gimnazijskim vprašanjem in sklenil na predlog dež. poslanca dr. V. Kukovca sledečo resolucijo: Kakor že glavni zbor narodne stranke dne 6. oktobra, poudarja strankin izvrševalni odbor iznova opravičeno kulturno zahtevo spodnještajerskih Slovencev po samostojni višji gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Celju. Sedanje stanje slovenskih gimnazijskih razredov v Celju je nevzdržljivo in z ozirom na učni red za srednje šole naravnost nepostavno. Štajerski državni poslanci so naprošeni, naj ne pripuste nobene enostranske rešitve celjskega gimnazijskega vprašanja in naj prisilijo vlado z vsemi parlamentarnimi sredstvi, da ustreže ob času, ko hoče staviti poslopje za nemško višjo gimnazijo v Celju, tudi označenim slovenskim željam.

—š— **Preganjanje naprednih nadučiteljev na Štajerskem.** Pred nekaj tedni sta bila naenkrat službeno premeščena 2 napredna nadučitelja, in sicer Jakob Pulko iz Dobjega pri Planini v Gorico pri Mozirju in Radoslav Knaflič iz Gorice pri Mozirju v Dobje pri Planini. Pred pol letom je pa klerikalni državni poslanec dr. Verstovšek Radoslavu Knafliču poslal glas po občinskem odborniku v Kokarjih, da bo izposloval njega premeščenje, če se udeleži volitev v občini Kokarje. Ravno tako je klerikalni poslanec dr. Jankovič že pred več meseci zagrozil Jakobu Pulku, da bo premeščen, ker je bil prisiljen k neki tožbi s tamošnjim župnikom in večnim pravdarjem Vurkelcom, katero pravdo je pa nadučitelj Jakob Pulko dobil. Ker sta oba nadučitelja jako ugledna pri ljudstvu in ker pri oblastvih njima v služ-

benem oziru nihče ni mogel nič očitati, jih je sedaj deželni šolski svet zaradi vpliva činiteljev, o katerih ni dvomit, službeno prestavil. S tem trpi dežela okolo 1000 K stroškov preselitve obeh učiteljev, obe rodovini pa povrh mnogo gmotne škode. Naravno pomeni taka prestavitev tudi globoko žalitev velezaslužnih moč, ki jima ni niti dana prilika v disciplinarnem postopanju dokazati, da se jima dela krivica. Istotako se je pa zvedelo, da je državni poslanec celjskega okraja svojim volicem v Petrovčah obljubil premestitev tamošnjega nadučitelja, ki je kot pedagog prejel neštevilne hvale oblastij, ki je pa zaradi svoje dolžnosti razkril oblastim tudi nereelno postopanje dotičnega načelnika krajnega šolskega sveta s šolskim denarjem. Izvrševalni odbor narodne stranke se je v svoji seji s to protipostavno in nepristranske višje šolske oblasti nedostojno prakso štajerskega deželnega šolskega sveta temeljito baval in sklenil odločen protest zoper tako preganjanje učiteljev na ljubo političkim strankam in v gmotno škodo dežele. Čujemo, da se vložijo tudi interpelacija v državnem zboru.

—š— **Jubilej.** Dne 24. novembra 1912 obhaja tov. Simon Ješovnik, nadučitelj pri Sv. Rupertu v Slov. gor., petdesetletnico svojega plodonosnega učiteljevanja. — Dobremu tovarišu, marljivemu učitelju, vrlemu narodnjaku iskreno častitamo! Še mnogo let!

—š— **Iz Maribora** nam poročajo: Pokrajinska zveza »Schulvereinovich« podružnic na Spod. Štajerskem je imela te dni tu svoj letošnji glavni zbor. Zveza šteje sedaj 52 članic, iz česar je razvidno s kako močno organizacijo razpolaga »Schulverein« na slovenskem Štajerju. Saj ima komaj 24 podružnic manj kot C. M. D. na Spodnjem Štajerskem! Ker je odločil dosedanj načelnik te »Schulvereinove« zveze dr. Valentin svojo čast, je izvoljen za načelnika nadučitelj Mayer v Studencih. V odboru so skoraj sami učitelji na schulvereinskih šolah. Zanimivo je bilo poročilo »Schulvereinovega« referenta za Štajersko, dr. Bauma iz Maribora. Po tem poročilu je porabil »Schulverein« leta 1911. za ponemčevanje Spod. Štajerske ogromno svoto K 255.948; od te svote je odpadlo na politični okraj mariborski K 128.670. Prva vsota K 255.948 se deli sledeče: za vzdrževanje lastnih šol in otroških vrtcev K 58.255, za stavbo novih šolskih poslopij K 93.920, podpore občinam za stavbo novih šol (pri čemer zahteva »Schulverein« seveda nemški poučni jezik) K 68.210, podpore drugim šolam in otroškim vrtcem, oziroma učiteljsvu na teh (v deželni upravi stoečih) zavodih K 35.563. Vseh schulvereinskih šol je bilo leta 1911. na Spod. Štajerskem 9 z 21 razredi, in sicer v Peklu, na Polzeli, v Hrastniku, Sevnici, Vučenici, Šoštanju, pri Sv. Lenartu v Slov. goricih, v Velenju in Ciršaku; dalje je bilo 5 otroških vrtcev, in sicer v Ormožu, Vojniku, Hrastniku, Ljutomeru in Sl. Bistrici. Pripomniti je treba, da je že prešla cela vrsta šol, ki jih je »Schulverein« ustanovil in izpočetka vzdrževal, v deželno upravo. To je za nas Slovence jako malo razveseljiva bilanca. Nasprotniki delajo z navdušenjem in z velikimi uspehi, pri nas pa imamo namesto smotrne, enotnega narodno-obrambnege dela osebnosti in razprtije.

—š— **Savinjska podružnica S. P. D. je dobila od vojaške oblasti pohvalo.** Iz Gornjega grada nam poročajo: Meseca avgusta 1912 je prišlo okrog 60 vojakov-pijonirjev 3. in 26. pešpolka s štirimi častniki na Menino, da bi napravili streljišče za svoja polka, ki sta imela potem strelne vaje na Menini. Savinjska podružnica je dala svojo kočjo na Menini vojaštvu na razpolago in načelnik tov. Fr. Kocbek, nadučitelj v Gornjem gradu, je večkrat pohitel na Menino in dajal častnikom potrebne informacije. Sedaj je pa dobil tov. Kocbek kot načelnik Savinjske podružnice od 3. kornega in deželno-obrambnege poveljstva potom nemestništva pismeno zahvalo za naklonjenost, sodelovanje in pospeševanje vojaške službe.

—š— **Perutninska razstava v Gradcu.** Z gospodarstvom na sploh so se posebno v novejšem času razvile nekatere panoge, kot n. pr. reja kuncev, čebeloreja, perutnistvo itd. prav v veliki meri. Po raznih deželah gojijo seveda razne gospodarske panoge, kakor bolj kaže. Na Štajerskem je že od nekdaj posebno razvito perutnistvo, in štajerski piščanci so znani daleč čez meje našega cesarstva. Imajo seveda dosti boljše in okusnejše meso kot drugi, in kokoši nesejo dosti več jajc kot druge vrste. Angleške in nemške pasme kokoši neso približno 70 jajc na leto, štajerske kokoši pa najmanj 120. Vidi se tedaj, da ta pasma koristi več kot vse druge. Štajersko društvo za perutnistvo je tedaj sklenilo napraviti gospodarsko razstavo za perutnistvo iz cele monarhije, tako da se lahko razvidi, v koliko ima štajerska pasma prednosti pred dru-

gimi. Ta razstava pa ne obsega le kokoši, ampak domačo perutnino sploh, t. j. gosi, race, purane, golobe itd. Lepše živali bo dalo vodstvo razstave tudi fotografirati, da se bodo slike lahko porabile za gospodarske knjige in časopise.

—š— **Iz Maribora** nam poročajo: Nemško učiteljsko društvo za politični okraj Maribor-okolica je imelo dne 8. novembra v Mariboru svoje zborovanje. Tu so konstatirali, da se ne zganejo niti slovenski niti nemški deželni poslanci za regulacijo učiteljskih plač. Društvo poziva deželne poslance, naj omogočijo delazmožnost štajerskega deželnega zbora, ali pa naj deželni zbor razpuste.

—š— **Poslano.** Z ozirom na pojasnilo v 34. števil. »Učit. Tovariša« še izjavljamo, da o dotični zadevi tukaj prav nihče ničesar ne ve. Le toliko je znano, da Aškerc razen nekaterih tretjerednic ni marala zlasti še ena oseba, to pa najbolj zaradi tega, ker se ji on kot odločen slovenski narodnjak ni hotel klanjati. Drugače pa je pri tukajšnjem prebivalstvu užival največje spoštovanje, kar so zlasti pokazale slovesne prireditve ob njegovem odhodu. Aškerc je to tudi sam pripoznal ne le v svoji javni zahvali, temveč tudi še s sledečimi ravno tako ponosnimi, kakor za Mozirje častnimi besedami, ki nam jih je v spomin poklonil in ki se glase:

Mozirje, ti biser Savinjske doline,
ostani ponos mi slovenske očine!
Kot tvoje planine, uvek trdno stoj,
ko bije za dom in svobodo se boj!

V enem svojih pisem pa piše: »Radostno se vedno spominjam tistih veselih dni, ki sem jih doživel ob bistri Savinji. Le žal, da so ti dnevi, katerih pač nikdar pozabil ne bom, tako hitro minuli. Gotovo pa ustrežem pri prvi ugodni priliki Vaši želji ter obiščem zlato Mozirje.« — To pač priča, da mu je ostalo Mozirje in tukajšnje prebivalstvo v prav prijetnem spominu, sicer bi pač ne bil nikdar pisal toliko in tako presrečno — laskavih pisem, kakor je to resnično storil. — Cela zadeva ima torej čisto drugo ozadje. Pravi namen vsega tega je tudi prozoren in vsakemu, ki razmere pozna, dobro znan. Sovraštvo in zavist pa tudi še niso bile nikdar posebno vzvišene in plemenite človeške lastnosti. — Fr. Praprotnik, nadučitelj.

Goriške vesti.

—g— **Za pouk in izobrazbo** so se začela zadnje čase vedno bolj brigati italijanski inteligentje v Gorici. Imajo krasna predavanja, cela velika vrsta jih bo, v Ginastiki bodo prirejali predstave, edna je že bila, pa tudi v Furlanijo pojdejo.

—g— **V vrtcih Družbe sv. C. in M. na Goriškem** je letos 137 otrok, in sicer v Krmini 25, v Pevmi 35, na Blanči v Gorici 77; družba podpira oba vrtca v Podgori, v teh dveh je 116 otrok.

—g— **V šolah Družbe sv. C. in M. na Goriškem** je letos 145 otrok, in sicer 73 v Gorici in 72 v Krmini.

—g— **Psihologija mase.** Predavanje preiskovalnega sodnika dr. A. Gradnika je bilo še precej dobro obiskano. Uvedel nas je z lahkoto v nivo in večina ljudi je bila s tem zadovoljna. Goričani kažejo, da je njih zanimanje za omiko resno in veseli nas to. Račovedni smo bili namreč, če bo tudi pri predavanju domačina precejšnja udeležba. Nismo se varali. Predavatelj je pojasnil pojem »masa«, dalje tudi »psihiologija«. Žal, da je bilo preveč primerov — za večino seveda dobro ubran ton — vsekakor smo pa pričakovali, da seže predavatelj globlje v temo. Sicer pa ni bilo slabo. Drugič želimo tudi večje točnosti pri obiskovalcih, da se ne bodo vrata v parterju vedno odpirala in zapirala.

—g— **Ljudska univerza.** Pri sobotnem predavanju dr. Ferda pl. Šišića, vseučiliškega profesorja in narodnega poslanca v Zagrebu, je bilo navzočih okoli 250 ljudi, kar je graje vredno posebno še z ozirom na dejstvo, da je bilo njegovo predavanje o hrvaško-madžarskih odnosih od leta 1790.—1873. jako zanimivo in je predavatelj najboljših poznavalcev političkih razmer na našem jugu. — Nadaljna predavanja se bodo vršila v sledečem vrstnem redu: 23. novembra predava dr. Dermota — Reformacija, revolucija. 30. novembra dr. Miler, vseučiliški profesor v Zagrebu — Glavne škode u kriminalnoj znanosti. 7. decembra dr. Seidl — Geološki izprehodi po goriški okolici. 11. decembra dr. Vošnjak — Početki moderne demokracije. 14. decembra dr. Ozvald — Bistvo in vzgojni pomen sugestije. — Po novem letu se vrši še 6 predavanj. Pogajanja s predavatelji se še vrše.

—g— **Uspesobljenostni izpiti za ljudskošolske učitelje in učiteljice v Gorici** so pričeli dne 11. t. m., in sicer pismeni. Kandidatov in kandidatinj je okoli 100; kakih 20 jih dela delne izpite, drugi cele.

Konec tedna prično ustne izpite, ki bodo trajali do srede prihodnjega tedna.

—g— **Pačenje slovenskih krajevnih imen** se še vedno nadaljuje, bodisi od laške, bodisi od nemške strani. Topot je nemški mesečnik »Adria« prinesel par takih pokrev v članku, ki opisuje gradove po goriških Brdih. Pisec članka kar predlaga par novih imen brez ozira na to, da take novotarije nimajo nobene domovinske pravice. Biljano mož kar prekrsti v »strammdeutsch« Willian, Vipolže pa v Wipolsach in Wipelbach! Dobrava je seveda Dobra in tudi naš slovenski zgodovinar dr. Kos je postal Koss. Za take znanstvene študije se pač lepo zahvaljujemo!

—g— **Iz Tomaja** poročajo: Gospodinjska šola v »Elizabetišču« je končala svoj četrti tečaj s prav dobrim uspehom. Učenk, ki so obiskovale to šolo, je bilo v preteklem šolskem letu 20. Peti tečaj se je pričel dne 4. novembra, za katerega se je oglasilo lepo število deklet. Sicer se sprejmejo še druga dekleta, ako se oglašijo v kratkem času.

—g— **Mestni svet goriški** je potrdil odlok municipija, s katerim se je odreklo »Slovenskemu sirotišču« v Gorici stavbno dovoljenje. Proti temu sklepu se je društvo pritožilo pri deželni odboru. Deželni odbor pa je ugodil pritožbi in razveljavil sklep mestnega sveta.

—g— **Za razvoj sadjereje** namerava deželni odbor urediti zbirko vzorcev sadja ter prirediti stalno sadno razstavo. Prošila se je tudi vlada za primerno podporo.

—g— **Vest o prepovedi obiska »Prosvetnih predavanj gojenkam goriškega učiteljskega ne odgovarja resnici.** Tudi ne ona glede moškega učiteljskega. Vse take vesti so ostale le pobožne želje klerikalcev. Naš poročevalec je pač preveč verjel z izvestnimi nameni rajširjenemu zatrtanju o prepovedi predavanj. — Za tako prepoved ni tudi nobenega količaja tehtnega vzroka.

—g— **»Esperanto«** se učijo v Gorici Lahi. V ta namen imajo društvo »Unione Esperantista Friulana«.

Tržaške vesti.

—t— **Italijanska univerza.** Da se popolnoma pojasni položaj, priobčujemo tudi glas, ki nam je došel od druge strani: V zadnjem času je prišlo to vprašanje zopet na dnevni red, in marsikateri je že popolnoma prepričan, da se teh dni odpre laško vseučilišče v Trstu. Tako daleč še davno nismo. Podobno se je izrazil tudi nemški poslanec dr. Erler v Inomostu. — Vprašanje o laški univerzi utegne morda priti v proračunskem odseku zopet v debato. Tudi vest o izpopolnitvi »Rivoltele« v Trstu ni povsem taka, kot se jo trusi med ljudstvo. Morda bi vlada izpopolnila imenovano trgovsko šolo v visoko trgovsko šolo, a zato bi bila potem prava univerza pokopana za vedno. Ta izvajanja bi se znala ujemati z realnim stanjem tega vprašanja.

—t— **Juridične stolice v Trstu.** »Piccolo« z dne 8. novembra poroča: Iz parlamentarnega vira doznajemo, da namerava vlada zasedaj osnovati pri višji trgovski šoli »Revoltele« tri stolice za juridične discipline v italijanskem jeziku. Predavanja bi se imela pričeti že 15. novembra.

—t— **Iz šolske službe.** Ivan Vrščaj, c. kr. učitelj in voditelj deške šole Družbe sv. Cirila in Metoda pri Sv. Jakobu v Trstu je pomaknjen v IX. činovni razred državnih uradnikov.

—t— **Profesorski izpit za srednje šole je dovršil** na c. kr. vseučilišču v Gradcu tržaški domačin, poznani komponist Vasilij Mirk, profesor na »Slov. trgovski šoli v Trstu«. Gospod profesor je starešina domačega akademičnega društva »Balkan« in akademičnega društva »Tabor« v Gradcu.

—t— **Z slovensko obrtno šolo v Trstu** sta se vršila preteklo soboto dva javna shoda, in sicer shod v konsumnem društvu pri Sv. Ani ob 6. zvečer, drugi shod pa se je vršil ob 7. in pol zvečer v prostorih »Gosp. društva« v Šklednju. — Shoda sta bila še precej dobro obiskana. Spomenica za slovensko obrtno šolo je bila na obeh shodih z navdušenjem sprejeta in se predložila c. kr. namestništvu.

—t— **Za šolo C. M. D. v Trstu.** Družba sv. Cirila in Metoda je dogradila letos v Trstu moderno šolsko poslopje. Poleg lepih šolskih sob so na razpolago velike kabineti, katerih omare pa so še prazne. Obračamo se z vljudno prošnjo na vse prijatelje prirode, ki imajo mogoče lepe zbirke mineralij, okamenin, metuljev, hroščev, v alkoholu pripravljenih ali nagačenih živali ter okostij, naj blagovolijo od preobilice kakršne vrste darovati naši šoli dotične eksemplarje! Dalje prosimo blagohotne naklonitve anatomskih preparatov, modelov in tabel ter sem

spadajočih tehnoloških potrebščin; fizikalnih in kemičnih aparatov ter tozadevnih reogenicij. Vljudno prosimo vse, ki bi mogli žrtvovati zgodovinsko-zemljepisnemu kabinetu kak predmet. Z radostjo bi sprejeli zgodovinske in pokrajinske slike, zemljevide, modele, načrte in slike kulturno-zgodovinskega značaja. Družba sv. Cirila in Metoda je žrtvovala ogromne vsote, da je postavila spomenik slovenski požrtvovalnosti: moderno šolsko poslopje. Treba pa je dati šoli tudi nanotranje značaj res modernega zavoda. Zato: iskrena hvala že naprej vsem, ki bi v zgornjem omenjenem zmislu prihiteli na pomoč! Darovalci naj blagovolijo pošiljati učila vodstvu deške ljudske šole Družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, V. Giuliani.

Istrske vesti.

—i— **Z Brega pišejo:** Dne 10. novembra položili naša podružnica družbe sv. C. in M. obračun za prvo leto svojega delovanja. Podružnica se je iz upravičenih vzrokov ustanovila za vse štiri vasi v Bregu ter se bodo zaradi tega vršili občni zbori, kakor tudi podružnične veselice in slavnosti vsako leto v drugi vasi. Vsak začetek je težaven, osobito pa tam, kjer mora ljudstvo žrtvovati denar na žrtvenik svojega naroda, a tem težavnejše, ako ni pravega smisla za družbo. — Tega poslednjega smo ravno mnogo pogrešali pri našem ljudstvu, dasi je C. M. družba duša bližnjemu Trstu, ki je eksistenčne važnosti trem četrtinam prebivalstva našega Brega. Oni točki, v katero imajo uprte vsi avstrijski narodi svoje oči, smo mi Brežani jako važna straža ter smo dolžni kot taki podpirati brate, za katere imata magistrat in vlada gluha ušesa. To pa storimo, ako podpiramo Družbo sv. C. in M., katera je ravno izdala stotisočake za slovensko šolstvo v Trstu in katera plačuje 32 slovenskih učiteljev. Z nadaljnjim podružničnim delovanjem smemo gotovo pričakovati, da bo našim Brežanom smisel za prekoristno družbo sv. C. in M. čim bolj raste in da bo z njim raste in se množil tudi dohodek.

—i— **Deželnozborska nadomestna volitev v Istri** po smrti Kv. Kozuliča je razpisana. Vršila se bo dne 9. februarja 1913. Glavni volilni okraj je Krk.

Koroške vesti.

—k— **O škandaloznih šolskih razmerah na Koroškem** poroča tudi praška »Union« z dne 22. pret. m., ko piše o šolski aferi v Selah. Pisu teh vrstic so razmere v Selah znane in z mirno vestjo lahko trdi, da v celem Rožu in Karavankah ni pohlevnejših duš od Selanov. — Pohlevni in dovzetni so tudi učenci, kar lahko potrdi vsak učitelj, ki je služboval tam. In kar verjeti ne more, da so se pohlevne duše uprle — pritisk je moral biti naravnost strašen. Vedeli so pri c. kr. šolskem svetu in pri deželni vladi, kaj vse počenja učitelj — nemškutar, a ni storila ničesar, dokler se ni ljudstvo zateklo k samopomoči, k šolskemu štrajku. Da bi bilo razburjenje še večje, je vlada razpustila krajni šolski svet in imenovala komisarjem nekega nemškutartarja-gozdarja iz — Kajliž. — To je tipična slika, kako postopa vlada pod pritiskom Volksrata s slov. občino. — Napravi li novi mož konec tem prežalostnim razmeram? Vederemo!

—k— **Nenadna smrt nadučitelja.** V Kragu blizu Šentvida ob Glini je umrl nenadoma nadučitelj Tomaž Kralj, ki je bil obče priljubljen in je služil že čez 30 let. Blag mu spomin!

—k— **Zanimivosti iz Ziljske doline na Koroškem.** V Čajni so priredili letos gozdno veselico, ki ima sedaj — kakor je tu vselej — svoje posledice. Kjer je kaj pograbiti, so povsod vse roke zraven. Nekaj takga se je zgodilo tudi tu in je dalo povod, da sta se sprla župan in podžupan in si predbacivala goljufijo in podobne ljubiznosti. Tako je prišla stvar pred sodnijo. Srečna občina, kjer dajajo prvaki take krasne zglede, ki vzgajajo ljudstvo le k sovraštvu drugega proti drugemu in k neznačajnosti! Poprej sta se tožila neki Hutter in Šöckreiter, bivša načelnika, oziroma namestnika šolskega sveta. Prejšnji župan Fischer se približuje zopet Slovincem, je izpremenil barvo in oblekel slovenski plašč. Morda misli, da ga Slovenci zopet, kakor prvokrat, spravijo na konja. Ali kamaleonov so v Šmarški občini siti. To so isti ljudje, ki so preganjali prejšnjega nadučitelja, da je bil premeščen. Kadar treba komu škodovati, tedaj združujejo ti prijatelji vse moči; med seboj pa so kakor pes in mačka. In po takih ljudeh se daja višja oblast, to je deželni šolski svet, informirati, komandirati — za norca imeti!

—k— **Bistrica na Zili.** Poročajo nam: Dne 1. novembra se je zastrupila v tukajšnji šoli učiteljica ročnih del v Šentjakobu v Rožu, Ludovika Pogličeva, in sicer za-

radi ljubosumnosti. Tukajšnji učitelj J. Pleš je bil že leta njen ljubimec ter bi jo bil imel vzeti v zakon. Prišlo pa je drugače. Pleš se je zaljubil v tukajšnjo učiteljico Weisovo ter dal prvi ljubici pismeno slovo. V razburjenosti pa se je pripeljala Pogličeva na Bistrico, ter zasačila nezvestega pri njegovi drugi ljubici. Nato je izpipla stekleničico lisola in se spravila tako v smrtno nevarnost. Pletlo se je ljubimstvo Pleša in Weisove gotovo dalje časa že pod očmi nadučitelja Tarmana, a ker imajo naši nemškutarski nadučitelji zavezane roke in tudi jezik, gotovo se ta ni upal črhiti besedice, da bi ne razžalil svojih podrejenec in prišel tako morda ob nemškonalionalno milost. To vendar ni izpolnjevanje svojih dolžnosti, ako se molči in mirno gleda: Krajni šolski svet se je odločno zavzel za zadeve ter zahteva, naj se učitelj. Weisova premešči. Pa tudi nadučitelj bi zaslužil, da mu pojasnijo stališče. Kaj bi se v takem slučaju zgodilo s slovenskimi učitelji, vemo, in radovedni smo, kako bo postopal okrajni in deželni šolski svet s temi nemškonalionalnimi hailovci!

Splošni vestnik.

Žrtv narodnega učitelja. Za turške vlade so vršili srbski učitelji v turških pokrajinah veliko narodno delo. Vzgjajali so srbsko mladino v narodnem duhu. Pod težkimi razmerami so vse svoje življenje posvetili ljudski vzgoji. Zakaj vedeli so, da le tak narod more zmagati. — Vzor takega učitelja je bil srbski učitelj Aleksander Vulič. Delal je kot narodni učitelj v Nerodimlju blizu Ferizoviča. Turki ga niso radi videli — toda Srbi so imeli pravico do svojih šol in cerkev. Vulič je bil znan daleč okolo kot navdušen Srb, ki je delal med narodom in širil prosveto. Najbolj so ga sovražili Arnavti — največji sovražniki prosvete in kulture. Zato so sklenili, da ga ubijejo. Abdul Šaban, ki je bil znanec Vuličev, je dobil nalogo, da ga naj ubije. Šaban je posetil Vuliča in ga je ustrelil. Ob času, ko se je bližala srbska armada z osvobojenjem, ki ga je Vulič tako željno pričakoval — je umrl ta narodni učitelj, po izdajalcu umorjen. Šaban se je še bahal s svojim dejanjem, toda oblast mu ni ničesar storila. Ko pa so Srbi prišli v Ferizovič, je Šaban pobegnil. Srbom je bilo Vuličevo delo znano — zato so sklenili, da zasledijo morilca. In res so ga Albanci sami izdali. Našli so ga skritega v neki šumi. Postavili so ga pred vojno sodišče — in takoj so ga obsodili na vislice. Obesili so ga javno na trgu v Ferizoviču za strah vsem onim, ki so morili srbske ljudi. Tako so Srbi maščevali življenje narodnega učitelja, ki mu ni bilo dano, da bi bil zagledal svobodni dan svoje domovine, ki je zanjo toliko delal.

Družba za šolsko higieno je na Dunaju začela s svojimi strokovnimi predavanji, ki so na vsak način jako velikega pomena. Pri otvoritvi je bil navzoč tudi naučni minister Hussarek. Vsakega prijatelja mladine ta akcija gotovo od srca veseli, a kaj pomaga sto in sto takih predavanj, ko pa v praksi le še velja stari izvoženi tir. Ni treba hoditi daleč. Vsak se naj ozre v svojem kraju, pa se prepriča, da bi dejanja bolj koristila nego še tako lepe besede!

Glavna komisija jadranske razstave na Dunaju je imela te dni svojo sejo. Med drugimi je govoril tudi c. kr. namestnik princ Hohenlohe in povdarjal posebno važnost, ki jo ima naša Adria za našo trgovino in promet sploh. Adria je edina žila, ki nas veže s svetovnim morjem. Zato, pravi namestnik, zaslužijo vsi oni, ki se razstave udeležijo kot izložniki in pospeševalci, v resnici ne le pohvale ampak dejanske podpore.

Tolstega knjižnica. Tolstega knjižnico so pričeli sedaj urejati. Knjižnica obsega 13.500 knjig, ki so spravljene v 22 omarah. Največ je seveda ruskih knjig, a med knjigami je tudi 1300 angleških, 800 francoskih, 700 nemških in več knjig v italijanskem, španskem, švedskem poljskem češkem srbskem bolgarskem in japonskem jeziku. Knjig pripovedne vsebine je največ; potem šele knjige o verstvu, filozofiji, pedagogiki, zgodovini, državnem pravu, itd. Mnogo knjig v tujih jezikih je prestav njegovih spisov, saj so njegove knjige od vseh sedaj živečih pisateljev najbolj razširjene po vsem svetu.

Za filateliste. Iz Aten poročajo: Razen posebnih vojnih znamk, ki jih posamezne balkanske države že zdaj uporabljajo, bodo v spomin na vojno izdali skupno vojno poštno znamko, ki bo simbolizirala boj združenih držav.

»Grazer Tagblatt« je Slovincem gotovo najbolj »prijazen« list. Če le more, koga požre. Pred časom so v Trstu Slovinci zahtevali meščansko šolo, ki jim tudi po vseh postavah gre. Ne priznava pa tega »Grazer Tagblatt«, in njegov do-

pisnik iz Trsta se dne 23. oktobra strašno huduje čez »windische Schulforderungen«. Za par Nemcev v Bosni že hočejo srednje šole in kdo ve še kaj. Par tisoč Nemcev v tem ali onem slovenskem kraju pa dosežejo vse. Nam nič, oni vse, to je njih stara taktika.

Dunajski župan je strasten nemški nacionalce. Ne samo, da zapira češke šole na Dunaju, dela tudi za nemški Schulverein. Med mestnimi uradniki se je na njegovo zahtevo ustanovila posebna podružnica Schulvereina. Tudi podružnica Südmarke se snuje.

Vsi šolski zavodi Družbe sv. C. in M. štejejo začetkom leta 1912/13 ogromno število 3672 otrok; to je okrog 500 več od lani.

Učne podpore za uradniške in učiteljske otroke. V zadnji seji upravnega sveta je »Prvo splošno uradniško društvo avstro-ogrske monarhije« dovolilo take podpore v skupnem znesku 54.980 K, od katerih odpade na učiteljstvo 31.180 K. — Zdraviliške podpore so znašale v tekočem letu 25.000 K, ustanove za učence do srede oktobra t. l. 9000 K in druge podpore 17.000 K. V humanitarne svrhe sploh je bilo od začetka društvenega poslovanja do sedaj izdanih 3.200.000 kron. Društvo uvaža žalostno stanje učiteljstva, zato mu naklanja izdatne podpore.

Bolgari in Srbi. Sedaj, ko bijejo naši bratje Srbi in Bolgari na Balkanu ljut boj za svobodo in vero, je dobro, da kaj več zvemo o naših bratih Srbih in Bolgarih. »Bolgarija in Srbija« je knjiga, ki je izšla pred leti v Družbi sv. Moharja v Celovcu, in v tej knjigi nam vzorni pisatelj in zgodovinar profesor Vrhovec jako poljudno opisuje ozemlje, ljudstvo, običaje in gospodarske razmere bratskih nam narodov. Najtopleje torej priporočamo knjigo »Bolgarija in Srbija« vsem bralcem, ki se zanimajo za naše brate na jugu. Knjiga se dobiva jako poceni v zalogi Družbe sv. Moharja v Celovcu. Cena 90 vinarjev, po pošti 1 K.

Krajevna imena na Balkanu. V poročilih z balkanskih bojišč prihajajo na svetlo krajevna imena, kakršna se nahajajo tudi na Slovenskem, in sicer ali prav taka ali podobna. Na primer: Hum, Podgorica, Plave, Stara Zagora, Slivno, Staroselo, Lokvica, Golobrd, Senica, Kozani, Skoplje, Peč, Reka, Bistrica (reka). Vzklikniti moramo ponovno: En je rod, ki prebiva od italijanske meje do Carigrada!

Za Alfreviča. Absolvirani učiteljsčnik Alfrevič, ki je zaradi Jukičevega atentata v preiskovalnem zaporu in pride pred celovško poroto, je prosil svojo domovno občino Obrovac v Dalmaciji za denarno podporo, da si najame zagovornika. Občina, ki je v srbskih rokah, je prošnjo odklonila. Ni najmanjšega dvoma, da bo hrvaško rodoljubje storilo za bednega mladenciča tisto, kar domovna občina ni mogla storiti.

Češko Sokolstvo za ranjene balkanske brate. Češko Sokolstvo je za ranjene balkanske brate uvedlo zbirko in je v prvem tednu nabralo in odposlalo na pristojno mesto ogromno vsoto 150.000 K. To je pač brezprimerna ljubezen pravega bratstva, ki jo je zmogočno samo Sokolstvo!

Slovenski jug na Balkan. V Zagrebu so nabrali za trpeče balkanske brate do sobote znesek K 4.258,92, v Trstu kron 36.918, v Splitu 30.000, v Dubrovniku 26.000, v Ljubljani 23.000, na Reki in Sušaku 16.484, v Osijeku 14.259, v Zadru 14.440 K.

Smrt rodoljubnega srbskega mecena. V Sarajevu je umrl znani Vasa Kraljevič, ki je zapustil srbskemu društvu »Prosveta« vse svoje imetje v znesku 1 in pol milijona kron. Od tega doli srbsko učiteljstvo pol milijona. — Kdaj dobi slovensko učiteljstvo Kraljeviču enakega mecena?

Torej vendar! Zagrebški župan in več vseučiliških profesorjev je podvzelo najodločnejše korake, da se napravi konec barbarski Cuvajevi prepovedi za nabiranje prispevkov balkanskemu Rdečemu križu. Njihovo prizadevanje je uspelo in izdano je tozadevno dovoljenje, ki pa tudi nosi znak cuvajizma: za pobiranje darov je namreč določen rok 60 dni, a tudi to le za Zagreb in pod policijskim nadzorstvom. — Sestavil se je tudi poseben meščanski odbor ter so mestni občinski svetniki sami takoj darovali 1000 kron.

Nemški časopisi, posebno pa še nemški ilustrovani listi kar tekmujejo med seboj, kateri bo bolj zasramoval jugoslovanske narode. Jugoslovani so jim le ušivi narodi, ovčji tatovi, tolovaji itd. Norčujejo se iz njihovih kraljev in junakov ter na najnesramnejši način sramote vse Jugoslovane. Če je v Slovincih še kaj narodnega ponosa, se morajo s studom obrniti od teh kloak nemške »kulture«. Čehi so pričeli energično akcijo zoper sramotilce junaških Jugoslovancov in mi Slovenci, ali še bomo nadalje podpirali naše in naših najožjih bratov zasramovalce?! Več pisati ne smemo, ker bi nas državno pravičništvo za-

Šolske potrebščine Marija Tičar

vseh vrst priporočaj cenj. učiteljstvu in sl. šolsim vodstvom

trgovina s papirjem in galanterijo
Ljubljana, Sv. Petra cesta šte. 26
(nasproti „Zlate kaplje“)

Zaloga Grubbauerjevih in Slatnar-
jevih zvezkov ter vseh priprav za
obratno-nadaljevalne šole.

Cene nizke!

Postrežba točna!

plenilo. Podpirajmo pa in razširjajmo naš edini slovenski ilustrovani časopis, »Slovenski Ilustrovani Tednik«. Kot odgovor na nesramnosti nemških ilustriranih listov zahtevajmo vsepovsod le »Slovenski Ilustrovani Tednik«. Naroden škandal je, da imajo nemške ilustrovane liste, edinega slovenskega pa ne. Če si naroče vsi tisti Slovenci »Slovenski Ilustrovani Tednik«, ki so naročeni na razne obskurne neške ilustracije, se bo mogel »Slovenski Ilustrovani Tednik« še bolj razviti. Ne negujmo torej tujih gadov temveč podpirajmo svoje liste. Prosimo in pozivamo slovensko učiteljstvo, da naj razširja »Slovenski Ilustrovani Tednik«. Opozorjajte ljudstvo nanj ter zahtevajte po vseh gostilnah i. dr. ta naš edini slovenski ilustrovani tednik.

Novo sredstvo proti jetiki je izumil berlinski zdravnik dr. Friderik Triemann, ki je o tem te dni predaval v berlinski medicinski družbi. Baje je uspešno injiciral 682 oseb. Pri predavanju navzoči zdravniki so pa izjavili, da sware pred prevelikimi pričakovanji.

Razgled po šolskem svetu.

— **Konvikt za ubožne dijake.** Mostarski župan Muj aga Komadina je na lastne stroške sezidal zavod za ubožne dijake s stroškom 70.000 kron. V konvikt je sprejel 40 gojencev, ki jih sam na svoje stroške šola in z vsem potrebnim preskrbuje. Vzdrževanje zavoda ga bo stalo vsako leto do 30.000 kron. V zavodu so tudi trije njegovi sinovi-dijaki, ki nimajo pred drugimi gojenci nobene prednosti.

— **Gimnazijski profesor — vohun.** Pri Nedyki je aretirala vojaška patrulja gimnazijskega profesorja Nizia iz Stanislava.

— **Šola za otroke dalmatinskih svetilničarjev** in ponesrečenih mornarjev z internatom namerava v Zadru otvoriti Avstrijsko mornariško društvo.

— **Za tujski promet v šolah.** Na Holandskem dajo šolskim otrokom v roko knjižico: »Naše dolžnosti napram tujcem«. To knjižico hero in razlagajo otrokom v šolah.

— **Češka Šolska Matica** je izdala tekom 30 let za šolstvo 15.702.665 K 31 v. Ustanovila je 80 otroških vrtcev, 106 ljudskih šol, 6 gimnazij, 4 realke, 1 realno gimnazijo, 1 trgovsko akademijo, 1 učiteljsko, 2 meščanske šole. Mnogo teh je seveda sedaj v državni ali deželni upravi.

— **Doktorji trgovskih ved.** Z Dunaja poročajo: Služateli dunajske eksportne akademije so sklenili obrniti se na ravnateljstvo tega zavoda in pa na trgovinsko ministrstvo, naj se prizna temu zavodu visokošolski značaj in naj se uvede doktorat trgovskih ved.

— **Izgnani dijaki.** Cuvaj je dal nekaj dijakov zapreti, ker so bojda hoteli Jukiča osvoboditi iz ječe. Uvedla se je proti njim najstrožja preiskava, ki jim pa najmanjše krivde ni mogla dokazati. Zato so jih spustili na svobodo. Seveda pa ni pri tem ostalo, marveč se je takoj za njimi poslal policijski odlok, s katerim se kot »nezanesljivi elementi« za pet let izženejo iz Zagreba. Za spremstvo je vsak dijak dobil orožnika, ki ga je odvedel v domačo občino. Tako je Cuvaj zopet uničil 15 novih rhladih eksistenc, ki — večinoma srednješolci — ne bodo mogli dokončati svojih študij.

— **Bulgarski študentje iz Pariza** so dospeli v Sofijo. Kakih 200 jih je. Navdušeni so dospeli v domovino borit se za svobodo Balkancev. Neki bulgarski dijak Popov je bil pozvan pod zastavo. Imel je promovirati. Na univerzi v Parizu je povedal, da mora oditi. Dekan univerze je hitro telefonično poklical profesorje, ki so bili izven Pariza. Popov je napravil izpit, je promoviral in šel domov na bojno polje.

— **Slovenska šola v Ameriki.** Kakor iz Amerike poročajo, zidajo v Clevelandu, Ohio, slovensko šolo sv. Vida. Letos se je vpisalo v slovenski šolski pouk 700 otrok, tako da jim prostora nedostaja. Ameriški Slovenci, ki so ostali verni sinovi svoje domovine, se veselo, da bo ponosno slovensko šolsko poslopje do pomladi že popolnoma dodelano.

— **Tečaji za analifabete v Zagrebu.** Ne sicer ravno veselo vest o teh tečajih objavljajo hrvaški listi. Bolje bi bilo, da bi jih ne bilo treba. V samem Zagrebu je baje še do 10.000 analfabetov. Zagrebški vseučiliški dijaki in učitelji opravljajo že par let prav v resnici hvalevredno domoljubno narodno delo in poučujejo ljudstvo v branju. Poučujejo po vseh zagrebških ljudskih šolah, in sicer prav v velikem obsegu. Za take delavce na narodnem polju je to najboljša šola, da spoznajo narod in njegove potrebe.

Raznoterosti.

× **Razkošnost ameriških milijonarjev.** Najsijajnejša svečanost te sezone v sestajališču ameriške plutokracije, v Newportu, je bila brez dvoma bajna veselica soproge milijonarja Vanderbilta pod imenom »Vzhodna noč«. Veselica se je vršila v prekrasnem dvorcu »Beaulieu«. Štiri-sto gostov je došlo na gostijo v orientalskih oblačilih. Notranjost dvorca je bila vsa predelana in okrašena po orientalskem načinu sredi tisočev električnih svetilk. Dame so imele na nogah z zlatom pretkane črville in okrašene z dragim kamenjem. Vrednost dragocenosti, ki so jih dame oni večer na sebi imele, je presegala deset milijonov dolarjev. Vanderbiltova je priredila za svoje goste tudi posebno iznenađenje. Na prostrani livadi sredi svojega parka je dala postaviti popolnoma opremljen gledališki oder ter za večer naročila iz Novega Jorka posebno operetno osobje. Ta »šala« jo je veljala 50.000 K. Kotilonski darovi so bili iz Indije, Perzije in drugih orientalskih dežel, a na vsakem je bilo vrezano Vanderbiltovo ime z datumom svečanosti. Za same darove je izdala Vanderbiltova 300.000 kron. Vsa svečanost je veljala okoli 800.000 K. Gostje so bili skupaj od 10. ure zvečer do 6. ure jutraj.

Slovanskim otrokom — slovanske šole.

Povodom barbarskega postopanja dunajskega župana proti češkim šolam na Dunaju, je izdala Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji sledečo resolucijo: Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji izreka svoje najgloblje ogorčenje nad nasiljem, kakršnega izvršujejo avstrijski Nemci nad šolstvom slovanskih manjšin, kakor tudi nad načinom, s kakršnim se bojuje kulturni (?) boj Nemštva proti Slovanom v tej državi. To, kar dela dunajski rotovž z zasebnimi šolami češke dunajske manjšine, ni več narodnost in kulturni boj, to je prava besnost civiliziranega naroda nevredna. Zastopniki Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji so pregledali stavbo češke šole. Komenskega v III. okraju, ki je danes na ukaz dunajskega magistrata zaprta, in prepičali so se na svoje lastne oči, da so očitki o nezadostnosti in nesposobnosti tega poslopja napram šolskim učiteljem, popolnoma prazni in da služijo le za zastor nacionalne besnosti proti vsemu, kar je slovanskega, smatrajo tudi za svojo dolžnost kot reprezentantje največje učiteljske organizacije v tej državi, da odkrito izrazijo svoje mnenje pred celo slovansko javnostjo. Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji prosi vse poslance vseh slovanskih narodov v držav-

nem zboru, naj z vsemi svojimi močmi delujejo za to, da se napravi tem neznosnim razmeram konec, da ne bi bilo dunajskim Čehom branjeno ustanavljati šole svojega jezika, pravica, katera jim neodvratno pripada kot avtonomni narodni veji na Dolenjem Avstrijskem, kakor tudi po § 19 drž. ustanov. zakona iz leta 1867. — Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji. — M. Hajny, predsednik; Peter Skalicky, I. podpredsednik; Stan. Nowak, II. podpredsednik; Marian Jakymovskij, III. podpredsednik; Josef Závada, tajnik; Ivan Strouskyj, blagajnik.

Listnica uredništva: F. V. na D.: Porabimo v prihodnji številki. Glede na naročnino vprašajte naše upravništvo.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

Marije Jirsové

učiteljeve soproge, v Novém Hradku p. Met.
(dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov cefira kanafasa, flanele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K.

Blago je stalnobarvno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga zastoj in franko.

Jubilejska samopomoč.

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice. Za sprejem se je zglasiti pri načelniku (zdaj nadučitelj Fran Ks. Trošt na Igu pod Ljubljano).

V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pristopnina se ravna po starostnih letih in sicer od 20 do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K, poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj in 1 K vpisnine. Letno se plača za rezervni fond 2 K, ki je znašal konec X. upravne dobe 6179 K 98 h.

Po društvenikovi smrti izplača načelnništvo takoj zakonitim dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov. Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.

Gorica Ivančič in Kurinčič

modna in manufakturna trgovina.

Gosposka ulica 11.
(V. G. Carducci.)

Usojava se naznanjati uglednemu učiteljstvu posebno g. učiteljicam ročnih del, da sva založila vse potrebščine za vezenje in ročna dela. Z ozirom na to, da sva sklenila dati primeren popust v prid učiteljskim dobroteljem namenom, se nadejava mnogih cenj. naročil. Obenem se dovoljujeva opozarjati p. n. ugledno učiteljstvo na krasne novosti jesenskega in zimskega modnega blaga za ženske in moške obleke. Vzorci poštnine prosto proti vrnitvi. Priporočava se uglednemu učiteljstvu za blagohotno naklonjenost ter beleživa z odličnim spoštovanjem

Ivančič & Kurinčič.

! Ozirajte se na tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v Učiteljskem Tovarišu.

Alojzij Luznik

Dornberg pri Gorici, Primorsko.

Slike, pohištvo, glasovirji, harmoniji, šolske in društvene zastave. Kdor želi cenik za pohištvo, naj blagovoli naznaniti, rabi li opravo za spalnico, obednico, katere komade itd. Vsi izdelki najsolidnejši. Cene zmerne. Plačevanje po dogovoru.

Kjigoveznica Iv. Bonač

Ljubljana, Šelenburgova ul.

priporoča vsakovrstna knjigoveška dela, galanterijo, passepartuje itd. Posebno močna vez za knjižnice in čitalnice.

Cene zmerne, delo solidno.

Solidno delo!

Tovarna šol. zvezkov

M. Grubbauerja sinovi

:: Line ob Donavi ::

priporoča slav. učiteljstvu svoje izvrstne izdelke, posebno zvezke in risanke [za ljudske šole.

Zvezki se dobivajo v vseh trgovinah papirnate stroke v mestu in na deželi.

Postrežba točna.

Dober papir!

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za šolske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stek arska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrov na združba z omejenim jamstvom.

Promet do konca septembra K 156.552'68.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec

v Gorici

Tržaška ulica šte. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarov

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Učiteljska tiskarna

r. z. z. o. z.

VIII Ljubljana

Frančiškanska ulica šte. 8.

priporoča:

Kuverte za šol. naznanila, negumirane. Uradne kuverte z napisom za šol. vodstva in krajne šolske svete.

Učne načrte za vse kategorije šol.

Načela za občni učni načrt ponavljalne šole.

Cesarsko pesem, čveteroglasno.

Telovadba, Brunet.

Narodne pesmi, J. Žirovnik, I in II. zvezek.

Slava cesarju Francu Jožefu I. in besedilo E. Adamič.

O prvinah in skupinah, Stupar.

Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? Dr. E. Bretl.

Meterske trake, mape za šolsko matico, pisemski papir s kuvertami, pivnik, ovojni papir, podkladek itd.

Izvršilni predpis k dokončnemu šolskemu in učnemu redu, slovenski in nemški. Popravna znamenja na veliki lepenki.

: Ceniki zastonj in poštne prosto.

Znamenje

pravega Franckovega pridatka za kavo je kavni mlinček. — Nahajajo se pa tudi ponaredbe. — Tedaj pozor pri nakupu!

Pravi :Franck: izdeluje se iz najboljših sirovin.

Tovarna v Zagrebu.

sl im 119/24574

Učiteljska tiskarna v Ljubljani,

II

r. z. z. o. z.

Frančiškanska ulica šte. 8.

priporoča

vsakršne napise na lepenki

za šolske sobe, v šolske veže, nadpise nad razredih i. t. d. Velike oblike, od daleč vidne črke. Ceniki zastonj in poštne prosto.

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljskiški za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. A. Črnivec: *Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“*. Cena 1 K.

2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.

3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop*. Cena 60 vin.

4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine*. Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plača meseca januarja vsakega leta.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev priporoča v mnogobrojno naročanje oz. kupovanje svoje liste in mladinske knjižice, ki jih izdaja, zalaga in ima v svoji zalogi, in sicer:

Učiteljskega Tovariša

šolsko-politiški list.

Vseletna naročnina 10 K, upravništvo na Marije Terezije cesti šte. 8.

Zvonček

mladinski list.

Vseletna naročnina 5 K, upravništvo Frančiškanska ulica št. 8.

Popotnik

pedagoški list.

Vseletna naročnina 6 K, upravništvo Primskovo pri Kranju.

Jan Legova knjižnica I. in II. zvezek:

Dane.

Povest za mladino s štirimi slikami. Spisal Andrej Rapè. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Turki pred Sv. Tilnom.

Zgodovinska povest s petimi izvirnimi slikami. Spisal Julij Slapšak. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Naročajte in širite naše liste in knjižice!

Naročajte Domače ognjišče in Našo Bodočnost!

Vodstvo Zaveze.